



De taak der Toekomst.

Op den drempel der twintigste eeuw, in *De Heraut* van 5 November 1899—4 Maart 1900, wees Dr A. Kuiper zijn lezers op de taak der toekomst.

Hij stelde toen de groote vraag aan de orde, of de kerken volstaan kunnen met eenvoudig te belijden wat vroeger beleden werd, dan wel, of ze niet wel waarlijk van Godswege een roeping hebben, om de beleden waarheid ook in zulk een vorm uit te spreken, dat ze tegen de dwalingen van dezen tijd beveiligd zij.

Is de confessioneele taak der kerken in 1619 afgeloopen, of gaat die taak nog altoos door?

Kunnen de kerken er mee volstaan, om de dwalingen van de 4de en 5de, van de 16de en 17de eeuw te weerstaan, of zijn ze evenzoo geroepen, om ook de dwalingen van de 19de en 20ste eeuw onder de oogen te zien en te weerspreken?

Is de confessioneele taak der kerken een stilstaande, of een steeds voortgaande?

Zijn de kerken slechts een versterkte voortzetting van het verleden, of hebben ze in te leven in het heden, te werken voor de toekomst?

Hierop antwoordde Dr Kuiper:

Een onveranderlijke, voor alle eeuwen passende belijdenis, is kortweg ondenkbaar, en onze vaders van de 16e eeuw hebben dat zoo weinig bedoeld, dat ze reeds zelve en een nieuwen Catechismus en een nieuwe Belijdenis hebben opgesteld, en nog toen het nauwelijks een halve eeuw verder was, die Belijdenis opnieuw hebben aangevuld.

Die noodzakelijkheid van verandering en aanvulling ontstaat ten deze, door de verandering en verrijking, die gedurig in het algemeen menschelijk bewustzijn plaats grijpt, en deze verandering in het algemeen menschelijk bewustzijn is vrucht eenerzijds van het denkproces zelf, en anderzijds van de veranderingen in het levensproces.

Het is Gods wil en bestel geweest, dat het denken niet zou stilstaan, maar steeds dieper zou delven en steeds verder zou voortschrijden.

En bij dezen gestadigen voortgang in het denkproces, waarvoor God zelf in de groote denkers het genie inspireerde, komt dan in de tweede plaats de moeilijke voortgang van het levensproces. Telkens wordt het leven ingewikkelder, rijker, voller, veelzijdiger. Gedurig komen meer vraagstukken oplossing eischen, wier bestaan men in vorige eeuwen zelfs niet vermoed had.

En hoe zou dan, waar het algemeen menschelijk bewustzijn aldus, wel verre van een petrefact te zijn, leeft en levende zich gestadig ontwikkelt, de belijdenis der kerken stationair kunnen zijn, en zich, in wat eeuw ook, voor alle volgende eeuwen kunnen voortzetten!

De nooit stilstaande ontwikkeling van het denk-bewustzijn eischt daarom, dat de belijdenis zich steeds duidelijker en steeds in aansluiting aan de groote vraagstukken van het leven zal uitspreken.

Men kan echter tegenwerpen: Al wat gij wenscht dat aan de Formulieren zal worden toegevoegd, zit reeds in die Formulieren in.

Ongetwijfeld, schreef Dr Kuiper, dat alles zit er ook in. Maar is daarmee de door ons gestelde eisch afgewezen?

Zult ge dan zoo ook tot den landman zeggen: Spaar u de moeite van het uitzaaïen van uw zaadkoren. In dat zaadkoren van een vorig jaar, zit halm, aire en graan reeds kiemsgewijze in?

Of voelt ge dan niet, dat wie zoo spreekt, der vaders doen op de Dordtsche Synode van 1618/19 ten eenenmale veroordeelt? Zij toch voegden aan de belijdenis een stel van vijf nieuwe hoofdstukken toe, waarin eerst thetisch en daarna antitheetisch gehandeld werd: 1o. van de verkiesing en verwerping, 2o. van den dood van Christus, 3o. van de verdorvenheid des menschen, 4o. van de bekeering en 5o. van de volharding der heiligen.

Zaten ook soms deze vijf leerstukken niet in de Belijdenis, niet in den Heidelberger in? Vall er één oogenblik aan te denken, dat niet elk leeraar u terstond elk dezer vijf stukken in Belijdenis en Catechismus zou weten aan te wijzen? Niet alleen zoo afzonderlijk, en niet zoo opzettelijk en niet

zoo breed, elk dezer vijf punten, het is zoo. Maar ze zaten er dan toch reeds heel anders in, dan de appelboom in het appeltje, dat op uw bord spat, of zelfs dan de halm in de graankorrel. Er was van elk dezer vijf leerstukken in Belijdenis en Catechismus reeds heel wat uitgebot te zien.

Zou men nu daarom tot onze vaders van 1619 hebben moeten zeggen: Gij onverstandigen en tragen van hart om te verstaan al wat in uw Belijdenis reeds inzat! Al wat ge kwaamt aandragen, was er reeds. Ge verloort u in onnoodige drukte. Ge beroerdet de kerken om niet. Neemt ze terug uw fraaie Canones. Voor wie niet zienderoogen blind is, en lezen wil wat er inzit, is onze schoone Belijdenis en evenzoo onze fraaie Catechismus voldoende en genoegzaam.

Zoo hebben de kerken toen niet gesproken.

Welnu, ook in de hedendaagsche dwalingen kwam niets op, waartegen ge in onze Formulieren geen verweer vindt, zoo ge het er uithaalt. Maar daarom mag toch geen oogenblik worden vastgehouden aan de voorstelling, alsof deswege de Kerken zich van het verder uitwerken van haar Belijdenis tegenover die thans heersche dwalingen ontslagen mochten achten.

Het zit er in, en het komt er uit, zoo gij het er uit afleidt en het er uithaalt, ongetwijfeld; maar doe dat dan ook. Haal het er uit. Breng het er uit te voorschijn. Laat het zien en toon het. Doch dan zult ge juist gedaan hebben, wat wij als plicht stelden. Dan zult ge uw Formulieren hebben verbreed.

Zóó schreef Dr Kuiper 30 jaar geleden.

Maandenlang bond hij deze uiterst gewichtige gelegenheid aan de kerken op het hart.

Maar op zijn noodkreet beluisterde hij toen niet meer dan een enkele wezenlijken echo.

Wel echter schreef hij reeds dadelijk den pestwalm in te snuiven, die van de conservatieve vaalt tegen zijn ondernemen opsteeg.

Het was alleen Ds J. C. Sikkels, die in *Hollands Kerkblad* steeds een echo gaf op dit roepen van Dr Kuiper.

En eigenaardig, diezelfde Ds Sikkels was het ook, op wiens initiatief, nu 'n tien jaar geleden, de *Classis Amsterdam de Particuliere Synode* van

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

Het Chillasme en het Oude Testament.

XIII.

(Jesaja's troostboek, hoofdstuk 40—66.)

Het tweede hoofddeel van Jesaja's profetieën draagt een geheel ander karakter dan het eerste. Hierin staat niet langer de bestraffing en de aankondiging van het oordeel op den voorgrond, maar deze hoofdstukken stellen zich geheel op het standpunt dat het aangekondigde oordeel gekomen is, dat het volk in ballingschap weggevoerd is, dat Jeruzalem en de tempel verwoest zijn, en nu wordt aan het aldus geslagen en getuchtigde volk de troost geboden, dat de ballingschap een einde zal nemen en stad en tempel zullen herbouwd worden.

Zeer velen meenen dat deze hoofdstukken dan ook niet aan Jesaja zelf moeten toegeschreven, maar dat ze veeleer aan een onbekenden profet te danken zijn, die in de tweede helft der ballingschap leefde. Ja, sommigen gaan nog verder, en splitsen ook het tweede hoofddeel nog weer in tweeën, waarbij ze dan het tweede gedeelte toekennen aan een derden profet, die korter of langer tijd na de ballingschap zou hebben gepredikt (dat zouden dan zijn de hoofdstukken 56—66).

Het is niet mogelijk binnen het bestek van deze artikelenreeks een breede bespreking te geven van deze kwestie. We volstaan met te zeggen, dat we het auteurschap van Jesaja voor het geheele tweede hoofddeel handhaven; van de gronden, waarop deze handhaving rust, heb ik rekenschap gegeven in mijn *Profeten des Ouden Verbonds*, blz. 153—158. Ook vergelijkte men Ridderbos, *De profet Jesaja II*, blz. XII—XXVI.

Het begin van het tweede hoofddeel geeft terstond het karakter van deze profetie aan: „Troost, troost mijn volk — spreekt naar het hart van Jeruzalem en roept haar toe, dat haar strijd vervuld, dat hare ongerechtigheid verzoend is, dat zij van de hand des Heeren dubbel ontvangen heeft voor al hare zonden” (Jes. 40:1, 2). Troost bieden, dat is het doel. Men heeft daarom dit tweede hoofddeel den naam gegeven van *Jesaja's troostboek*, en wij nemen die benaming gaarne over. Die troost bestaat daarin dat Jeruzalem's kastijding ten einde loopt, dat de vergelding voor haar zonden volkomen afdoende is geweest (dat is de zin van dat eigenaardige dubbel), en dat door het lijden, dat ze heeft te dragen gehad, hare ongerechtigheid is geboet, verzoend.

Dat hiermee bedoeld wordt op de Babylonische ballingschap, en het ten einde loopen daarvan, kan aan geen den minsten twijfel onderhevig zijn. Al dadelijk blijkt dit uit het ten tooneele voeren van Babel's overwinnaar, die aanvankelijk in eenigszins

geheimzinnige bewoordingen wordt aangeduid (Jes. 41:1—10, 21—29; 43:14), maar daarna ook uitdrukkelijk met name wordt genoemd (Jes. 44:24—45:8); Kores, of Cyrus, de koning der Perzen. Ook wordt gezegd, dat hij Jeruzalem en den tempel zal doen herbouwen (Jes. 44:28) en dat hij Israël naar zijn land zal laten terugkeeren (Jes. 48:20); beide tezamen in Jes. 45:13.

Bij deze teekening van den terugkeer uit de ballingschap treffen wij soortgelijke trekken van beeldspraak aan, als we in Jes. 35 hebben opgemerkt: zoo is er sprake van water in de woestijn (Jes. 41:18; 43:19, 20; 48:21), van een verrassenden plantengroei in de wildernis (Jes. 41:19; 43:20), van een geöffenden weg (Jes. 40:3, 4; 43:19; 49:11). Deze overeenkomst versterkt en bevestigt tevens onze opvatting van Jes. 35. Het is de bijzondere zorg Gods voor zijn volk, welke hier op treffende wijze wordt geteekend. Daarvoor vinden we trouwens nog veel meer beelden gebruikt. Allereerst het kostelijke beeld van den herder en zijn kudde (Jes. 40:11), waarbij ook duidelijk wordt gezegd dat het een beeld is: „Hij zal zijne kudde weiden gelijk een herder”. Ook dit rechtvaardigt te meer onze meening dat we in andere, verwante en gelijksoortige uitdrukkingen beeldspraak hebben te zien. Dan vinden we het beeld van lichamelijke gebrekkigen, die veilig geleid worden (Jes. 42:16), van het stukslaan van koperen deuren en ijzeren grendels (Jes. 45:2), enzovoorts.

Eene belangrijke plaats neemt daarbij in de schildering van Gods almacht, waardoor Hij zeker in staat is deze wondere verlossing voor Zijn volk tot stand te brengen (Jes. 40:12—18, 21—29; 43:15—17; 45:11, 12); en waarbij dan met name de tegenstelling op den voorgrond treedt tusschen den levenden God en de stomme afgoden (Jes. 40:19, 20; 41:6, 7, 21—24), eene tegenstelling die aanleiding geeft tot schamperen spot met die afgoden als voortbrengsels van 'smenschen handen (Jes. 44:9—20).

Er is geen enkele reden om in deze troostprediking van Jesaja behalve de aankondiging van den terugkeer uit de Babylonische ballingschap, die niemand hier loochenen kan, bovendien nog de profetie van een tweeden terugkeer der verstrooide Joden tegen het wereldende aan te nemen.

Maar hoe hebben we dan te oordeelen over de Messiaansche bestanddelen die dit troostboek toch in zoo rijke en treffende mate bevat, en hoe moet het verband tusschen den terugkeer uit Babel en die Messiaansche profetieën worden gelegd?

Allereerst moeten we hier de opmerking maken, dat de bestanddelen, waarin van den Messias sprake is, de zoogenaamde „liederen op den Knecht des Heeren” — het zijn: Jes. 42:1—4; 49:1—6; 50:4—9 en 52:13—53:12 — tamelijk los tusschen de overige profetieën in staan, en daarmee althans geen rechtstreekschen en onmiddellijken samenhang vertoonen. Dit verschijnsel is zoo opvallend, dat

tal van geleerden gemeend hebben deze „liederen” daarom aan een anderen auteur te moeten toeschrijven. Nu gaat men daarin ongetwijfeld veel te ver. Het feit dat bepaalde profetische uitspraken geen directen samenhang vertoonen met hun omgeving, komt in de profetische literatuur te veelvuldig voor, dan dat men daarom alleen aan een anderen auteur zou mogen denken. Maar het feit dat de onmiddellijke samenhang ontbreekt, toont echter wel dat er geen grond aan deze Messiaansche bestanddelen te ontleenen valt om Israël's wederkeer, waarvan Jesaja spreekt, in verband te brengen met de verschijning van den Messias en daarom te denken aan een wederkeer, die eerst in de periode der Nieuwe Bedeeïng zal plaats hebben.

Anderzijds evenwel zou het niet juist zijn de stelling te verkondigen, dat in Jes. 40—66, buiten de passages welke van den Knecht des Heeren handelen, nergens van iets anders dan van een in beeldrijke termen geleekenden terugkeer uit de Babylonische ballingschap gehandeld wordt. Immers, wij vinden ook hier ongetwijfeld een en andermaal een soortgelijk verband tusschen dit nationale herstel van Israël en een bijzondere betekenis van Israël voor de volkerenwereld, als we reeds in Micha 4 en Jes. 2 en 11 hebben opgemerkt. Zoo in Jes. 51:3—6. Hier is allereerst sprake van den herbouw van het door de Chaldeen verwoeste Jeruzalem: „Want de Heere zal Zion troosten; Hij zal troosten al hare woeste plaatsen, en Hij zal hare woestijn maken als Eden, en hare wildernis als den hof des Heeren; vreugde en blijdschap zal daarin gevonden worden, dankzegging en eene stem des gezangs” (vs 3). De troost van het verwoeste Zion bestaat natuurlijk daarin dat het herbouwd wordt. Het geheel-woeste oord, waar de puinhoopen van het eens zoo heerlijke Zion liggen, zal weer worden als het Paradijs, zoo schoon! En daarom zal vreugde en dankbaarheid de harten vervullen. In het volgende vers echter wordt gewag gemaakt van Gods wet en recht, die een licht worden voor de volken (vs 4); ongetwijfeld is dit in soortgelijken zin te verstaan als Micha 4:2 en Jes. 2:3 „uit Zion zal de wet uitgaan en des Heeren woord uit Jeruzalem”. Daarom kan verder ook volgen: „mijne gerechtigheid is nabij; mijn heil trekt uit en mijne armen zullen de volken richten; op Mij zullen de eilanden wachten en op mijnen arm zullen zij hopen” (vs 5). We vinden hier verwantschap aan Micha 4:3 en Jes. 2:4. Intusschen gaat hier de profetie nog verder dan in de aangehaalde plaatsen. In het zesde vers wordt er op gewezen dat het aldus uit Zion voor heel de volkerenwereld voortkomende heil zal bestaan tot aan het eind der dagen: „heft ulieder oogen op naar den hemel, en aanschouwt de aarde beneden; want de hemel zal als een rook verdwijnen, en de aarde zal als een kleed verouden, en hare inwoners zullen van gelijke sterven; maar mijn heil zal in eeuwigheid zijn; mijne gerechtigheid zal niet verbroken worden”. Hier is wel heel duidelijk, dat het uit Zion de wereld zegenende heil van zuiver geestelijken aard is: zelfs bij het geheel

Noord-Ho
node van
om, m
van de
Gereform
die zulle
geen de
over opg
over de
belijden
als het
Heiligen
den Chri
die in Ch
verhoudi
Gods; o
heid en
ontrent
telijke r
tusschen
ontrent
op het g
orde zij
Dit vo
lijke ver
kring g
door val
in zichz
Op de
form het
Maar
alvat i
matie b
En th
van Leet
ken naar
gestippel
Riekt
van Kuy

en al ve
nog best
Een t
Jes. 54;
een kin
getal va
in sterk
ger, uit
zal over
eerste p
is bij de
heeft da
Want, a
rechtste
aansche
sprake,
hier tuss
kondig
tigit, w
trekking
aangen
sias, da
een schu
heeft ge
hoofdstu
mogen c
er nog
wachten
het zaa
meerder
door Zi
ziet op
over de
toch ool
heidenv
den Mes
te zien,
tischen
lijken z
denken.
dat er
neming
dat dez
bezit zo
Nog
vs 1—4
evenals
zonder
mijnen
uwe na
naar d
v.v.), i
den Pin
telijk. V
asten z
der Ch
niets b
„uw z
breidt
lijken z
We g
aan te

it is zoo. Maar
ders in, dan de
uw bord spat,
korrel. Er was
ijden en Cate-
te zien.
leren van 1619
erstandigen en
wat in uw Be-
amt aandragen,
noodige drukte.
ml ze terug uw
deroogen blind
onze schoons
atechismus vol-

gesproken.
walingen kwam
mulieren geen
thaalt. Maar
worden vastge-
swege de Ker-
van haar Be-
ende dwalingen

, zoo gij het er
stijfheid; maar
it. Breng het
en toon het
bhen, wat wij
w Formulieren

deden.
gewichtige aan-
hart.
le hij toen niet
echo.

felijk den pest-
ervatieve vaalt

in Hollands
op dit roepen

l was het ook,
ar geleden, de
Synode van

leze „liederen“
e moeten toe-
twijfeld veel te
che uitspraken
met hun om-
ratuur te veel-
alleen aan een
Maar het felt
utbroekt, toont
e Messiaansche
Israël's weder-
and te brengen
en daarom te
in de periode
ben.

juist zijn de
40—66, buiten
it des Heeren
an van een in-
teer uit de Ba-
wordt. Immers,
en andermaal
nationale her-
beteekenis van
we reeds in
opgemerkt. Zoo
prake van den
een verwoeste
n troosten; Hij
en, en Hij zal
hare wildernis
blijdschap zal
g en eene stem
het verwoeste
het herbouwd
de puinhoopen
gen, zal weer
n! En daarom
rten vervullen.
gewag gemaakt
it worden voor
in soortgelijken
Jes. 2:3 „uit-
eren woord uit
volgen: „mijne
it uit en mijne
Mij zullen de
um zullen zij
wantschap aan
gaat hier de
aalde plaatsen.
n dat het aldus
voortkomende
r dagen: „heft
en aanschouwt
d als een rook
loed verouden,
sterven; maar
e gerechtigheid
wel heel dui-
zegenende heil
bij het geheel

Noord-Holland voorstelde, om aan de Generale Sy-
node van Leeuwarden te verzoeken

om, met algeheele en ongewijzigde handhaving
van de Drie Formulieren van Eenigheid van de
Gereformeerde Kerken, de noodige stappen te doen,
die zullen leiden tot nadere formulering van het-
geen de Gereformeerde Kerken in Nederland tegen-
over opgekomen dwalingen, zeer bepaald ook tegen-
over de Ethische Richting, naar den Woorde Gods
belijden, onder meer omtrent de Heilige Schrift
als het Woord Gods en haar ingeving van den
Heiligen Geest; omtrent den Zoon van God als
den Christus der Schriften; omtrent de verlossing
die in Christus Jezus is; omtrent het verband en de
verhouding der bijzondere en der algemeene genade
Gods; omtrent de Kerk des Heeren in haar een-
heid en in haar meer of minder zuivere formatie;
omtrent de eenigheid en de volstrektheid der Chris-
telijke religie; en voorts ook omtrent de verhouding
tusschen de Kerk des Heeren en de Overheid; en
omtrent de anti-Christelijke beginselen, welke thans
op het gebied van het maatschappelijk leven aan de
orde zijn.

Dit voorstel vond destijds alom op onze kerke-
lijke vergaderingen instemming. In steeds breder
kring ging men verstaan, dat ons kerkelijke leven
door valsche behoudzucht zou verschimmelen en
in zichzelf verstrijken.

Op de Synode te Leeuwarden werd dan ook con-
form het voorstel der Classis Amsterdam besloten.
Maar de volgende Synoden namen successievelijk
al wat in Leeuwarden tot voortzetting der refor-
matie besloten was, terug.

En thans durft men zelfs zeggen, dat de Synode
van Leeuwarden, waar de toekomst-taak onzer ker-
ken naar de lijnen van Kuyper en Sikkels werd uit-
gestippeld, verkeerde in een roes.

Riekt dat soms naar de conservatieve vaalt, waar-
van Kuyper reeds dadelijk den pestwalm insnoof?

RULLMANN.

en al vergaan van de wereld, blijft dat heil Gods
nog bestaan.

Een tweede plaats van soortgelijke strekking is
Jes. 54:1—4. Hier wordt in het schoone beeld van
een kinderrijke onvruchtbare geprofeteerd, hoe het
getal van Zions inwoners na de ballingschap weer
in sterke mate zal toenemen en zelfs dat van vroe-
ger, uit den tijd voor de komst van het oordeel,
zal overtreffen. Ongetwijfeld moet hierbij in de
eerste plaats gedacht worden aan hetgeen geschied
is bij den terugkeer onder Kores. Maar de profetie
heeft daarmede ook zeker een ruimere strekking.
Want, al is, gelijk we reeds opmerkten, van een
rechtstreeksch en onmiddellijk verband der Messia-
ansche bestanddeelen met de overige profetie geen
sprake, het valt toch niet te miskennen, dat er
hier tusschen deze profetie en de voorafgaande aan-
kondiging van den Knecht des Heeren in dat prach-
tige, welbekende 53e hoofdstuk, eene indirecte be-
trekking bestaat. Zoo mag als vaststaande worden
aangenomen, dat de betuiging aangaande den Mes-
sias, dat Hij zaad zal zien, als zijne ziel zich tot
een schuldoffer zal gesteld hebben (53:10), invloed
heeft geoefend op de keuze van het beeld, waarmee
hoofdstuk 54 begint. Maar dat niet alleen. We
mogen dan een stap verder gaan, en erkennen, dat
er nog een andere vervulling van die profetie te
wachten is, waarbij het zaad van den Messias als
het zaad van Zion zich in grooten getale zal ver-
meenderen. En indien het „erven van de heidenen
door Zion's zaad“ (54:3) in de allereerste plaats
ziet op de uitbreiding van Israël's nationale macht
over de omwonende heidenvolken, daar mag verder
toch ook in gezien worden een doordringen van de
heidenerwereld met den geestelijken invloed die door
den Messias van Israël uitgaat. Het is niet wel in
te zien, hoe men bij deze verruiming van den profe-
tischen horizon aan iets anders, dan aan den geeste-
lijken zegen der Nieuwe Bedeeling zou kunnen
denken. Men zal toch bezwaarlijk kunnen aannemen,
dat er tegen het wereldeinde een bijzondere toe-
neming van het aantal Joden zal plaats hebben, zoo-
dat deze de landen van niet-Joodsche volken in
bezit zouden nemen?

Nog een derde plaats willen we noemen. Jes. 44
vs 1—4 bevat in het derde vers eene profetie die
evenals Joël 2:28, 29 wijst op eene toekomende bi-
zondere uitgieting van den Geest Gods: „Ik zal
mijnen Geest op uw zaad gieten en mijnen zegen op
uwe nakomelingen“. We weten dat deze profetie,
naar de verklaring van Petrus zelven (Hand. 2:16
v.v.), in de uitstorting van den Heiligen Geest op
den Pinksterdag vervuld is. Deze vervulling is gees-
telijk. Voor een nationaal Israël, zooals de Chila-
sten zich dat tegen het wereldeinde als middelpunt
der Christusregering denken, heeft deze profetie
niets te zeggen. Wel wordt hier gesproken van
„uw zaad“, d.i. Israël's zaad, maar de profetie
breidt zich hiermee uit over hen, die in geeste-
lijken zin het zaad van Israël mogen heeten.

We gelooven, dat hiermede genoeg gezegd is, om
aan te toonen, dat Jesaja's troostboek niet alleen

OPVOEDING EN ONDERWIS

Nog een paar grieven.

De vorige keer spraken we met elkaar over het
wel wat vreemde verschijnsel, dat in onze Wet op
het L. O. een vak als Bijbelsche Geschiedenis niet
meetelt. We hebben nog een paar grieven tegen
onze wetgeving.

Een van de voorwaarden, waarop de Bijzondere
scholen subsidie kunnen krijgen, is, dat het Onder-
wijs wordt gegeven volgens een Rooster van les-
uren, volgens een Leerplan. Beide moeten aan het
Rijksschooltoezicht worden meegedeeld en behoren
in overeenstemming te zijn met de wettelijke voor-
schriften. Daar is niet het minste bezwaar tegen.
Wel hebben we ons onzerzijds altijd met hand en
tand verzet tegen het streven, dat ook Leer-
plan en Lesrooster zouden worden onderworpen
aan de goedkeuring van het Rijksschooltoezicht.
Daarbij toch komen kwesties aan de orde over de
waardeering van de vakken onderling en daarin
moet de Christelijke school vrij blijven. Zij zal altijd
meer nadruk leggen op de vakken, waarin de His-
torie aan de orde komt, dan dit het geval kan
zijn op de Openbare School. Als men hier graag
zegt, dat de kinderen moeten worden kinderen van
het heden, dan durven wij altijd nog te zeggen, dat
ze ook moeten zijn kinderen der historie. Daarom
is de wettelijke term dan ook geworden, dat we
mededeeling doen aan den Inspecteur van Leerplan
en Lesrooster. Nu doet het een beetje vreemd aan,
dat artikel 90, lid 4, bepaalt, dat voor afwijking
van den Rooster toestemming noodig is van
het Bestuur en den Inspecteur. Dat het Bestuur de
afwijking moet goedkeuren, spreekt vanzelf. Het
Bestuur heeft hem ook ingezonden en ontvangt op
voorwaarde van zoo'n Rooster, die aan de wette-
lijke voorwaarden voldoet, subsidie. Moet bovendien
zorgen, dat het onderwijs gedurende 40 normale
weken wordt gegeven. Maar, waarvoor de toestem-
ming van den Inspecteur hier noodig is, kan niet

van een nationaal herstel van Israël weet, dat in
den terugkeer uit de Babylonische ballingschap ver-
wezenlijkt wordt, maar ook achter dat nationale her-
stel en als gevolg daarvan een geestelijke verheffing
van Israël ziet, waardoor het heil des Heeren een
universeel karakter erlangt, en uitgedragen wordt
tot alle volken. We zien hoe daarmee ook dit rijke
gedeelte van Jesaja's profetie zich aansluit bij dat-
gene wat we reeds door de werkzaamheid van vroe-
gero profeten geopenbaard vonden. Maar de open-
baring verbreedt en verdiept zich hier, en laat ons
klaarder en overvloediger zien, hoe dat heil zal
wezen.

Ten slotte zij aan een enkel sterksprekend voor-
beeld nog even getoond, hoe ook hier de poging
van de Chilaasten, om door een beroep op den
eisch tot letterlijke verklaring hun beschouwingen
omtrent een nationaal herstel van Israël tegen het
wereldeinde te funderen, ten eenenmal falikant
uitkomt. Zij zoeken hierin hun kracht — we wezen
er ook reeds op bij de bespreking van Jesaja 35 —
dat veel van wat in deze hoofdstukken omtrent den
terugkeer naar Kanaän gezegd is, zóó niet letterlijk
is vervuld. En, vasthoudende aan den eisch, dat
alles letterlijk moet worden verstaan, concludeeren
ze dan: dus zal dat later vervuld worden. Hoe wei-
nig deze redeneering opgaat, zal ik later zien aan
een plaats, waar van den herbouw van Jeruzalem
sprake is. Zulk een plaats zal wel allereerst in
aanmerking moeten komen ten bewijze van de Chila-
stische stelling, indien deze bewijsbaar zal wezen.
Welnu, men leze Jes. 54:11, 12 „Gij verdrukte,
door onweder voortgedrevene, ongetroostel zie ik
zal uwe steenen gansch sierlijk leggen, en ik zal
u op saffieren grondvesten, en uwe glasvensters zal
ik kristallijnen maken, en uwe poorten van robijn-
steen, en uwe gansche landpale van aangename
steen“. De woorden van het oorspronkelijke zijn
hier niet gemakkelijk precies te vertalen; daarom
moeten we daar enkele opmerkingen over maken.
Maar reeds zóó kan men zien, dat men op zulk een
wijze als de herbouw der heilige stad hier geteekend
wordt, die nóch bij den terugkeer uit de Babylo-
nische ballingschap heeft plaats gehad, nóch ooit
bij welke gelegenheid ook, zal plaats vinden. Wan-
neer gebruikt men ooit in werkelijkheid edelgesteen-
ten als bouwmetaal voor een stadsmuur? Wat
de woorden betreft, willen we het volgende zeggen.
Toegesproken wordt de dochter Zions (d.i. de be-
volking der heilige stad). Deze wordt aangeduid
als „verdrukt“, „weggestormd“, (Statenvertaling:
„door onweder voortgedreven“) en „ongetroost“,
met het oog op de Goddelijke bezoeking welke haar
in de Babylonische ballingschap getroffen heeft.
Doch nu wordt haar toegezegd dat God haar
steen, d.w.z. de steenen van de stad harer woning,
dus van Jeruzalem, zal leggen „in antimoon“. De
Statenvertaling heeft hier minder juist „gansch sier-
lijk“. Het Hebruewsche woord duidt letterlijk aan
het metaal antimoon, of liever nog de donkere
kleurstof welke uit dit metaal verkregen wordt, en
dat door de Oostersche vrouwen gebruikt werd om

zoo gemakkelijk worden ingezien. Vreest de Wet-
gever nu in eens weer, dat van zulk afwijken maar
een al te ruim gebruik zou worden gemaakt? Daar
is dan de zorg van de schoolbesturen, die hun geld
en hun tijd al jaren lang hebben besteed, om voor
goed onderwijs te zorgen, weer tot nul gereduceerd.
Dit bewijs van wantrouwen hebben ze geenszins
verdiend. Beter is de bepaling, die in deze zaak
voor Kweekscholen geldt, dat namelijk tien dagen
tevorens kennis moet worden gegeven aan het Rijks-
schooltoezicht van een noodige afwijking van den
Rooster. De Inspecteurs kunnen er dan tijdig bij hun
voorgenomen bezoeken rekening mee houden.

Menigeen vindt zoo'n toestemming misschien een
kleinigheid, maar het hoort niet thuis in het systeem
van de regeling voor de Vrije school. Zoo iets geeft
aanleiding tot onaangenaamheden, heeft dat al ge-
geven en kan daarom beter worden weggelaten.
Met kennisgeving tevoren, of, in gevallen van nood,
nadien, moet kunnen worden volstaan.

Een ander puntje van ergernis op vele plaatsen
is de bepaling, dat kinderen, die de zeven jaar-
klassen hebben doorlopen, maar nog geen 13 jaar
zijn, bij het einde van den cursus de school niet
mogen verlaten; ze moeten nog een vol jaar naar
school. Dat geldt dus al de kinderen, die voor
hun zesde jaar naar school mochten en regelmatig
zijn overgegaan. Voor zulke kinderen geldt dus een
achtjarige leerplicht. Het kost al moeite, de Leer-
plichtwet, die zeven jaar eischt, populair te maken,
maar deze verkapte achtjarige leerplicht ontmoet
in heel wat streken vrij wat tegenstand. Het wil mij
minder goed voorkomen, dat met deze bepaling
de hand wordt gelicht. Men moet de menschen
de wet niet leeren overtreden, maar het is beter, dat
de wet in dit opzicht wordt veranderd.

Deze bepaling gaat tegen de bedoeling van een
zevenjarigen leerplicht in. We behoeven er nu niet
niet over te twisten, of het voor de kinderen nog
niet beter is, dat ze acht jaar school gaan. Daar
zijn vele ouders wel van overtuigd zonder Leer-
plicht. Maar het gaat er over, dat de maatschappe-
lijke positie van de ouders en ook de werkzaam-
heden in huis en bedrijf heel vaak tot een groot
offer maken, wanneer een kind nog een jaar naar

de randen der oogen mede te bestrijken (vgl. Jer.
4:30). Hier kan bedoeld zijn dat de bouwstenen
in een dergelijke kleurstof als specie werden gelegd,
of dat ze met randen van glanzend zwarte steenen
werden afgezet. Het dan volgende „grondvesten op
saffieren“ zal wel niet beteekenen dat saffieren
als fundamentsteenen worden gebruikt, die in den
bodem verborgen bleven, maar dat deze dienden
voor den zichtbaren onderbouw, hetzij dat deze
geheel uit zulke edelgesteenten bestond, hetzij dat
deze (zooals Ridderbos zegt, De profet Jesaja II,
blz. 153) daarmee werd afgezet. Onder de „glas-
vensters“ van onze Statenvertaling zijn de tinnen
van den muur te verstaan, en deze bestaan uit een
edelgesteente, dat waarschijnlijk de robijn is (de
Statenvertaling heeft „kristallijnen“). De poorten be-
staan eveneens uit (of zijn bezet met) een ander
edelgesteente, vermoedelijk de karbonkel. Terwijl
ten slotte gezegd wordt dat de geheele grens of
landpale gemaakt wordt van edelgesteenten (= „aan-
gename steenen“); waarvan de zin wel zal wezen
dat de geheele ringmuur die de stad omsluit, of
uit edelgesteenten is vervaardigd, of er althans rijke-
lijk mee is bezet. Zelfs al neemt men nu aan, dat
hier in hoofdzaak alleen bedoeld is, dat allerlei
edelgesteenten in ruime mate tot versiering van
stadsmuur en -poort zullen dienen, is het duidelijk
dat toch ook de Chilaasten er niet aan zullen kun-
nen denken, dat letterlijk op te vatten. Welnu, in-
dien het vaststaat dat de profetische schildering
aldus met beeldspraak werkt, welk recht kan men
dan nog doen gelden, om uit enkele, niet in werke-
lijkheid vervulde trekken af te leiden dat de profe-
tie niet bij den terugkeer der ballingen onder
Zerubbabel is vervuld, en nog eene werkelijke ver-
vulling tegen het wereldeinde te verwachten heeft?
En dat nog te minder, waar Jesaja's profetie geen
enkele aanwijzing bevat, dat na den terugkeer uit
Babel een nieuwe verdrijving uit Kanaän zal volgen?

Wij zullen het hierbij laten. We hebben den in-
houd van Jesaja's troostboek slechts in enkele
hoofdtrekken kunnen bespreken. Eene uitvoerige
behandeling van al de 27 hoofdstukken zou onze
artikelenreeks tot een omvang hebben doen uit-
dijen, waartegen en Redactie en lezers ongetwijfeld
ernstig bezwaar zouden hebben gemaakt. Maar we
vertrouwen dat het gezegde ruimschoots voldoende
zal zijn om de beteekenis in het licht te stellen,
welke dit tweede hoofddeel van Jesaja's profetie
heeft voor het vraagstuk dat ons in deze schetsen
bezigt houdt.

Om deze rubriek niet te zeer met eenzelfde stof
te vullen, is ondergeteekende met de redactie over-
eengekomen thans zijne artikelenreeks gedurende
eenige maanden te onderbreken, en die daarna
weder voort te zetten. In een laatste artikel hoopt
hij eene samenvatting van het voorloopig gewonnen
resultaat te geven en daarmee voor eenigen tijd van
zijne lezers afscheid te nemen.

G. Ch. AALDERS.